

COMMUNICATIVE APPROACH TO GRAMMAR IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

KOMUNIKACIJSKI PRISTUP GRAMATICI U NASTAVI STRANOG JEZIKA

ĐURCEVIC, Lorena & VULIC, Vesna

Abstract: *Knowing how to communicate in a foreign language is of unquestionable importance for professional, but also personal progress of a person. The aim of this work is to point out the importance of teaching grammar by integrating it with the skill of speaking in purpose of accomplishing communicative competence. Furthermore, the aim is to emphasize the necessity of moving away from grammar-translating method in foreign language teaching. The advantages and disadvantages of communicative approach to grammar teaching will be listed and examined through a survey for students of vocational education, grammar school and Polytechnic at the B2 and C1 level of knowledge.*

Key words: *communication, foreign language teaching, grammar*

Sažetak: *Znati komunicirati na stranom jeziku od neupitne je važnosti za profesionalni, ali i osobni napredak čovjeka. Cilj ovog rada jest ukazati na važnost poučavanja gramatike integrirajući ju s vještinom govorenja, u svrhu ostvarivanja komunikacijske kompetencije. Nadalje, cilj je naglasiti nužnost odmicanja od gramatičko-prijevodne metode u poučavanju stranog jezika. Navest će se prednosti i mane komunikacijskog sustava nastavi gramatike koje će se istražiti kroz anketu za učenike srednjih strukovnih škola, gimnazije i Veleučilišta koji su na B2 i C1 stupnju stranog jezika.*

Ključne riječi: *komunikacija, nastava stranog jezika, gramatika*

Authors' data: Lorena, **Đurčević**, mag.educ.philol.ang, Economic School in Požega, Osječka 33, 34000 Požega, ldurcevic@vup.hr; Vesna, **Vulić**, prof., Polytechnic in Požega, Vukovarska 17, 34000 Požega, vvulic@vup.hr

1. Uvod

U prošlosti je dogmatsko- reproduktivni i reproduktivno- eksplikativni nastavni sustav prevladavao u poučavanju gramatike stranog jezika. Poučavanje se temeljilo na izlaganju nastavnika tako da je učenik bio pasivni slušatelj koji je trebao zapamtiti i reproducirati gramatička pravila. Gramatika se u nastavi stranog jezika poučavala tako da su se pisani tekstovi prevodili sa stranog na materinski jezik, a pri tome se koristila gramatičko-prijevodna metoda.

Međutim, kako danas živimo u globaliziranom svijetu u kojemu je komunikacija na stranom jeziku od neupitne važnosti, postavlja se pitanje kako se gramatika treba poučavati i koji su ciljevi i ishodi gramatičkih aktivnosti u nastavi stranog jezika. Nadalje, postavlja se pitanje kako i na koji način nastavnik objašnjava gramatiku, motivira li učenike na govor u aktivnostima uzimajući u obzir naučenu gramatiku te komunicira li nastavnik na stranom jeziku kada poučava. Na ta pitanja pokušat će se dati odgovor u ovom radu.

2. Nastavne metode i pristupi pri poučavanju gramatike

Prema Penny Ur, gramatika se definira kao način na koji su riječi stavljene zajedno da tvore ispravne rečenice. Gramatika je popis pravila kojih se treba pridržavati kako bi se pravilno govorilo, čitalo ili pisalo. [1] Postoji nekoliko ustaljenih metoda i pristupa koji se primjenjuju kada se poučava gramatika u nastavi stranog jezika. Prva takva metoda je gramatičko-prijevodna. Tu metodu objašnjava Thornburry koji navodi da nastavni sat započinje tako da se učenicima eksplicitno prikaže pravilo nakon kojeg se zadaje zadatak koji uključuje prijevod sa stranog na materinski jezik. [2] Prema Celce Murcia, glavne karakteristike gramatičko- prijevodne metode su da se u razredu predaje na materinskom jeziku, uz malu upotrebu ciljanog jezika. [3] Druga metoda je direktna metoda u kojoj se strani jezik usvaja se kao i materinski slušanjem te prijevod više ne igra važnu ulogu. Treća je audio lingvalna metoda u kojoj se gramatika stranog jezika uči kroz govor, slušajući i ponavljajući rečenice pa je to jedna od glavnih karakteristika ove metode. Ovim radom ispitalo se koliko se neke od tih metoda i danas koriste u nastavi.

3. Komunikacijski pristup i njegove odlike

U današnje vrijeme brzog razvoja društva i informacijskih tehnologija koje omogućuju olakšanu komunikaciju, naglašena je potreba za učenjem stranog jezika. Znati komunicirati na stranom jeziku od iznimne je važnosti za profesionalni i osobni razvoj čovjeka. Jedan od temeljnih ciljeva i načela odgoja i obrazovanja iz Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi jest: „osigurati učenicima stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i stručnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivom društveno-kulturnom kontekstu prema zahtjevima tržišnog gospodarstva, suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija i znanstvenih spoznaja i dostignuća.“ [4] U tom načelu jasno stoji riječ informacijsko-komunikacijske tehnologije koje u nastavi stranih jezika konkretno upućuju na potrebu poučavanja učenika tako da znaju komunicirati na stranom jeziku. To znači da je jedan od glavnih ciljeva nastave stranog jezika razvijanje učenikove komunikacijske

kompetencije. Prema Savignon, komunikacijska kompetencija je: „sposobnost djelovanja u pravom komunikacijskom okruženju, odnosno dinamična razmjena u kojoj se lingvistička kompetencija treba prilagoditi cjelokupnom informacijskom ulazu.“ [5] Dakle, svaka nastava treba sadržavati aktivnosti u kojima se potiče neprestana komunikacija između nastavnika i učenika čime je potrebno primijeniti komunikativni pristup nastavi.

Poučavanje gramatike se uglavnom temeljilo na gramatičkim sustavima, na reprodukciji pravila. U nastavi je to značilo prijevod pisanih tekstova, korištenje materinskog jezika pri poučavanju, testiranje tako da se u već napravljenu izoliranu rečenicu stavi gramatički oblik. Na taj način u središtu je znanje forme- učenik usvoji gramatičku formu i pravilo, no javlja se problem kada učenik ne zna kako formu upotrijebiti pri usmenom izražavanju odnosno kada se nađe u komunikativnom procesu na stranom jeziku. Uzevši u obzir prije naveden cilj nastave stranih jezika, vidljivo je nesuglasje između cilja i onoga što se na nastavi poučava. Zbog toga se primjena komunikacijskog sustava nastavi gramatike nameće kao imperativ, posebice na višim stupnjevima stranog jezika.

U komunikativnom pristupu gramatici, gramatika nije središnji element nastavnog sata nego je to komunikacija. Jedna posve drugačija odlika ovog pristupa od dosadašnjih jest ispravljanje učeničkih pogrešaka. Čak i ako se one dogode pri usmenom izlaganju, nastavnik ih ne treba odmah ispravljati nego treba dopustiti učenicima da izraze svoje ideje i mišljenja. Ono što je važno napraviti nakon izlaganja jest ukazati na pogreške, analizirati ih te objasniti zašto su se one dogodile. Na taj način gramatika ima sporednu ulogu odnosno služi kao svojevrsan alat pri prijenosu informaciju na točan i tečan način. Dakle, naglasak više nije na provjeri točnosti forme nego ostvarivanju tečnosti rečenica, misli i izrečenih dijaloga čime se ostvaruje jedan od glavnih ciljeva nastave stranog jezika.

3.1. Aktivnosti

Pri poučavanju gramatike kroz komunikaciju potrebno je osmisliti različite aktivnosti koje simuliraju stvarne komunikacijske situacije. Nastavnik je zadužen za postavljanje takvih situacija, no prvo učenicima treba prezentirati gramatiku. Jedan od najviše prihvaćenih vježbi komunikacijskog tipa u učionici je „role play.“ Učenicima se dodjeljuju zamišljene uloge u skladu s kojima oni improviziraju komunikacijsku govornu situaciju u odnosu na uloge ostalih učenika. Prije izvedbe dijaloga nužno je prezentirati gramatiku, a tek onda simulirati dijalog tako da učenici primjene gramatiku koju su prethodno čuli. Prema Uru, kada se poučava gramatika, nastavnik treba prezentirati formu pismeno i usmeno. Nakon toga treba dati dovoljno primjera rečenica takve gramatičke forme i kontekst u kojemu bi se mogla pojaviti struktura. [1] Veći dio sata treba zauzeti komunikacijska aktivnost u kojoj će učenici primijeniti prezentirana pravila na dijaloge koji će sami osmisliti ili na određen komunikacijski problem koji moraju razriješiti.

Uloga nastavnika je da učenike usmjerava, daje im jasne i precizne upute te da na početku vrlo jasno definira zadatak ili problemsku situaciju. Nastavnik također bilježi gramatičke pogreške te ih nakon izložene aktivnosti ispravlja i učenicima daje povratnu informaciju. Nastavnik pri tome ima ključnu ulogu, ali ne i dominirajuću. Učenik na taj način stječe veću

odgovornost za svoje učenje te samostalno razvija vještine i strategije koje će koristiti pri govoru. Aktivnosti koje se odvijaju na nastavi više nisu usredotočene na uvježbavanje točnosti gramatičke forme i „drill“ zadatke nego su zamijenjene razvijanjem tečnosti govora. Pozornost je dana značenju i prijenosu informacija, a manje obliku. Nastava se tako može temeljiti na raspravama, komunikacijskim igrama, simulacijama, igrama u ulogama i radu u paru.

4. Metodologija

4.1. Cilj

Cilj ovog rada jest ukazati na važnost poučavanja gramatike integrirajući ju s vještinom govorenja, u svrhu ostvarivanja komunikacijske kompetencije učenika. Također, cilj je ispitati stavove prema gramatici, provjeriti koji su načini prezentiranja gramatike na satu i koliko su učenici motivirani za izražavanje mišljenja na satu koristeći strani jezik. Na temelju dobivenih rezultata dat će se analiza učenikovih stavova i navest će se koliko je komunikacija pri obradi gramatike zastupljena u nastavi engleskog jezika.

4.2. Sudionici istraživanja

U ispitivanju je sudjelovalo 105 ispitanika od kojih je 74 ženskih osoba (70,5 %) i 31 muška osoba (29,5%). Ispitanici koji su sudjelovali u istraživanju su na B2 i C1 stupnju engleskog jezika- srednje škole su na B2 razini, a fakulteti na C1 razini. Prema Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike (CEF), B2 razina jezika označava samostalnog korisnika koji može s određenim stupnjem tečnosti i spontanosti razgovarati s izvornim govornikom te može objasniti svoje stajalište o širokom spektru tema. C1 razina jezika označava naprednog korisnika koji se može izraziti tečno i spontano te se može koristiti jezikom u društvene, akademske ili profesionalne svrhe. Može artikulirati jasne, dobro sročene, detaljne rečenice o složenim temama. [6]

Sudionici istraživanja srednjih škola su svi maturanti koji idu u dvije strukovne škole, a to su Ekonomska škola Požega (22 ispitanika) i Tehnička škola Požega (13 ispitanika). Ispitano je 25 učenika iz Gimnazije, 30 studenata Veleučilišta u Požegi te 15 studenata Fakulteta kemijskog inženjerstva u Zagrebu.

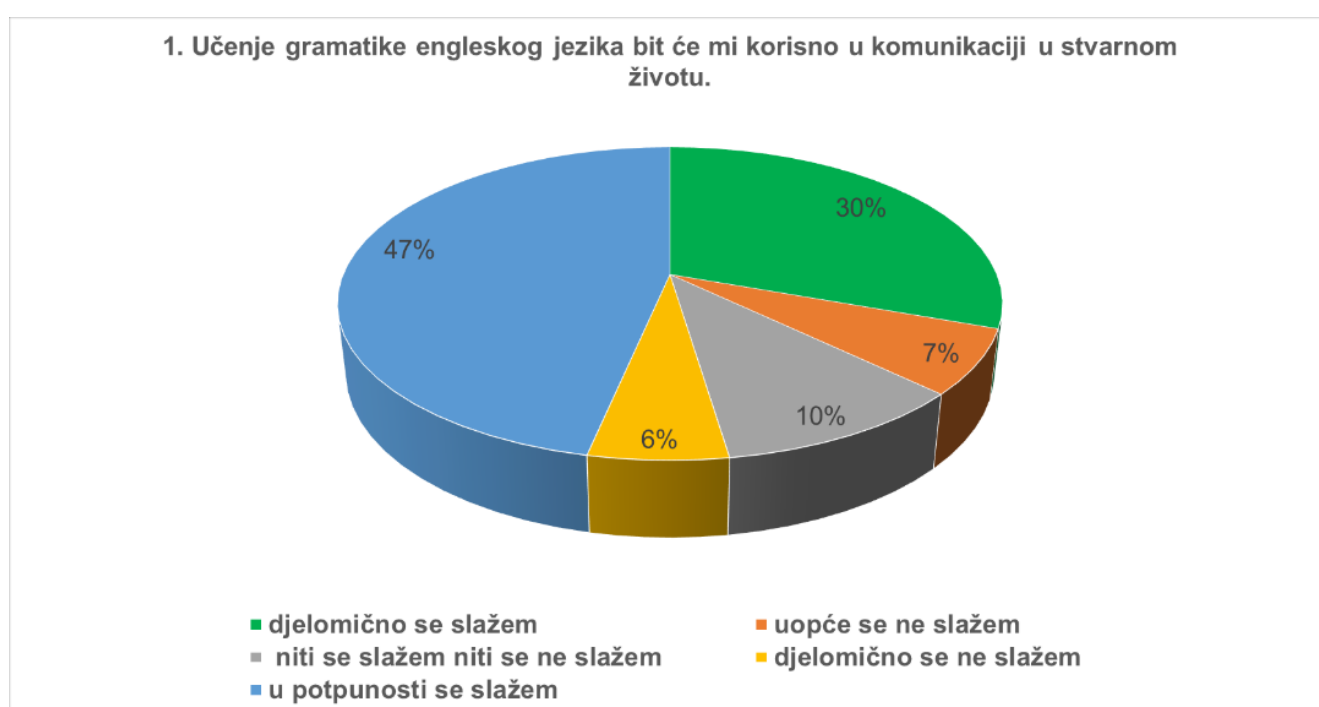
4.3. Instrument

Za potrebe ovog istraživanja napravljen je anketni upitnik od 13 pitanja. Pitanja se odnose na procjenu učeničkih stavova o važnosti gramatike, o osobinama predavača, o tome koliko oni komuniciraju na satu te aktivnostima koje rade kada imaju sat gramatike. Ispitanici su na svako pitanje mogli izabrati jedan od ponuđenih odgovora Likertove ljestvice koja se sastoji od 5 stupnjeva intenziteta: uopće se ne slažem, djelomično se ne slažem, niti se slažem niti se ne slažem, djelomično se slažem, u potpunosti se slažem.

5. Rezultati

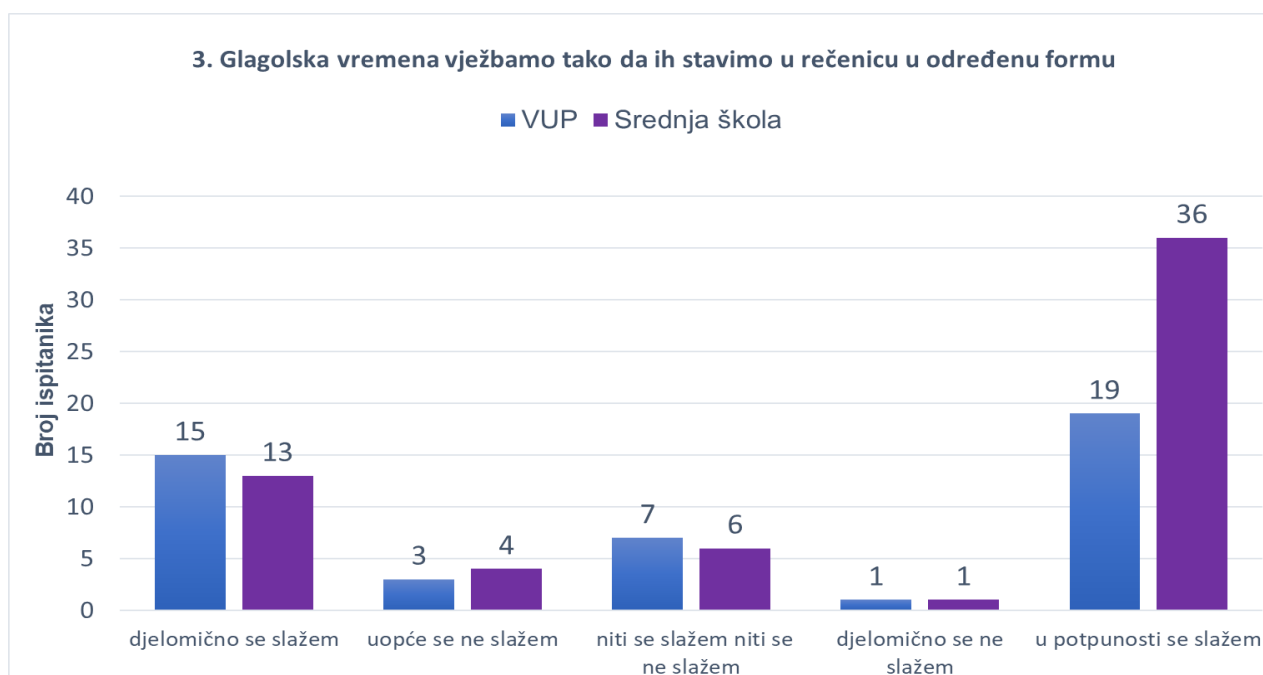
Pitanja u anketi mogu se razvrstati u četiri kategorije: učenikov stav prema učenju gramatike, aktivnosti na nastavi koje se provode, osobine nastavnika i komunikacija učenika.

Prvo pitanje odnosi se na ispitanikov stav prema učenju gramatike. Ispitanici daju odgovor o tome smatraju li učenje gramatike engleskog jezika korisnim za komunikaciju u stvarnom životu. Na slici 1 vidi se da se 49 ispitanika (46,2%) potpuno slaže s tom izjavom, a 32 (30,2%) ispitanika se djelomično slaže čime se može zaključiti da 81 ispitanik odnosno 76,4% ima pozitivan stav prema učenju gramatike te shvaća poznavanja gramatičkih pravila za uspješnu komunikaciju. Time se potvrđuje hipoteza da su ispitanici svjesni važnosti učenja gramatike.

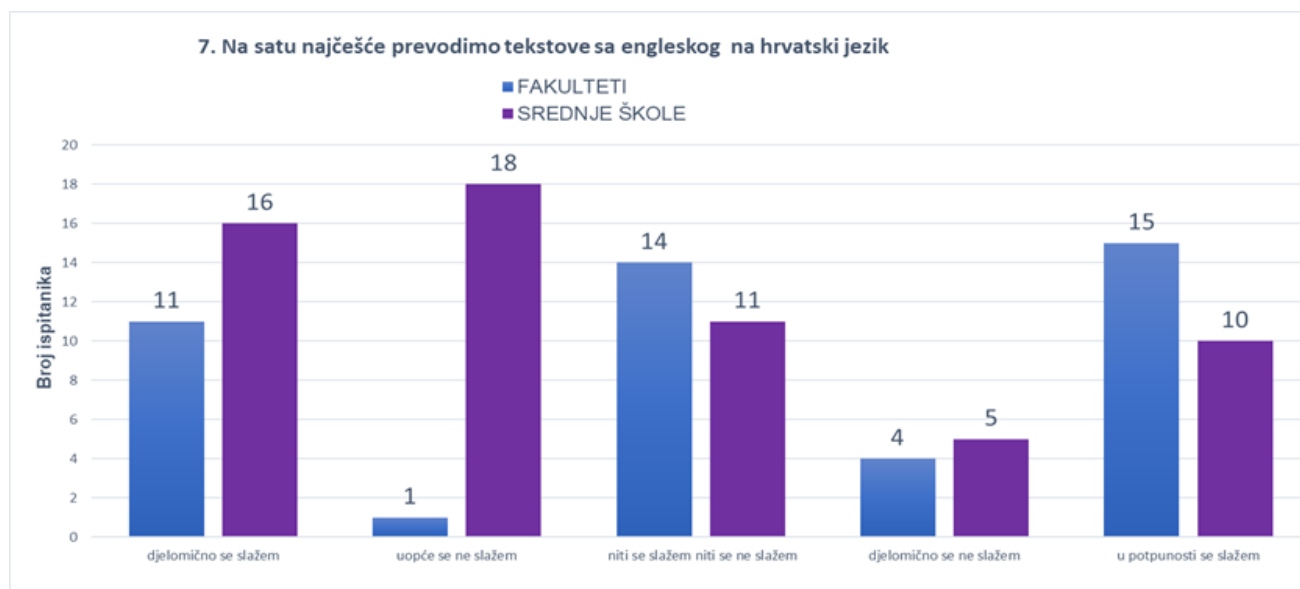
Slika 1. Stavovi ispitanika o učenju gramatike (Izvor: autorska obrada)

Idućim pitanjima istražilo se kakve su aktivnosti prisutne na nastavi gramatike. U dva pitanja pokazalo se da se na nastavi stranog jezika i dalje koristi gramatičko- prijevodni pristup. U prikazanim dijagramima koji su podijeljeni na srednje škole i fakultete odnosno na B2 i C1 stupanj jezika, da se zaključiti kako se i na fakultetu i u srednjim školama još uvijek rade zadatci kojima se uvježbava forma, a glagolska vremena stavljaju se u izolirane rečenice. Potpuno potvrdni odgovor daje 36 ispitanika srednje škole što znači da se tamo takve vrste zadatka upotrebljavaju najviše.

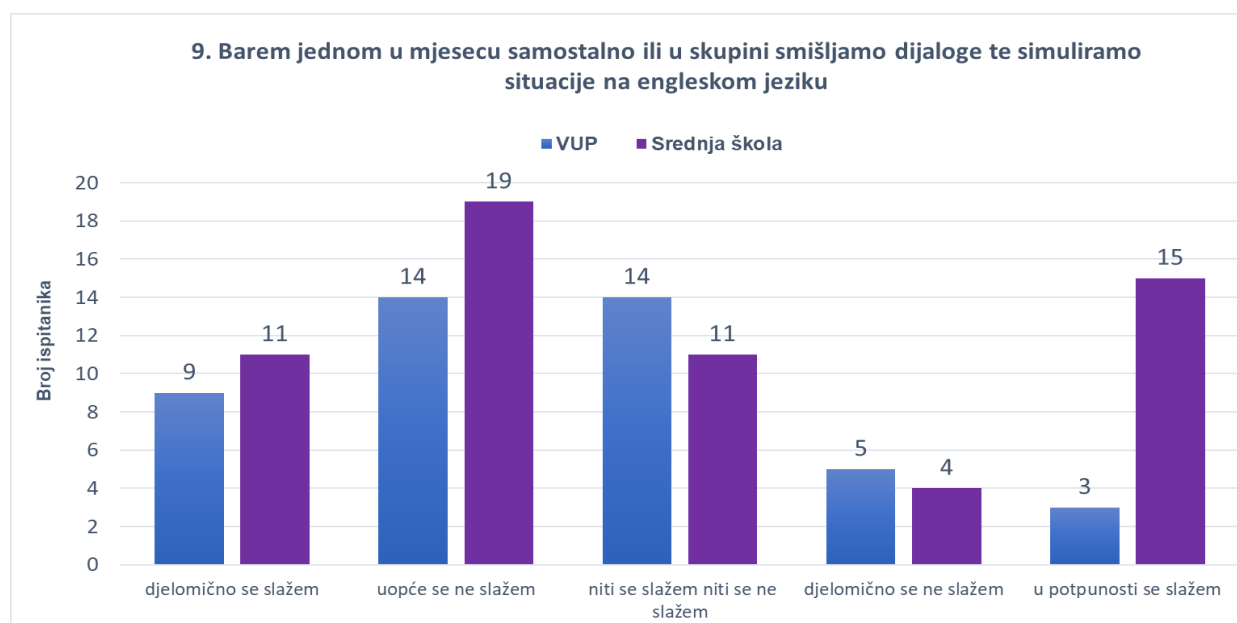
Slika 2. Pitanje o vrsti aktivnosti na satu gramatike (Izvor: autorska obrada)

Rezultat pitanja prikazanog na slici 3 pokazuje da na fakultetima 15 studenata daje potpuno potvrdi odgovor za često prevođenje tekstova, dok se 11 studenata djelomično slaže, a 14 ih je neutralno. U srednjim školama samo se 10 učenika u potpunosti slaže dok se 16 djelomično slaže. Ovim rezultatom pokazano je da na C1 stupnju jezika studenti više prevode tekstove koristeći gramatičko- prijevodni pristup kada bi na toj razini trebali biti napredni govornici koji vježbaju samostalno prepričavanje i raspravljanje o pročitanim tekstovima. Usmeno prepričavanje tekstova koristeći zadanu gramatiku pokazuje se jedino pri usmenom odgovaranju, a s tom se tvrdnjom slaže 77 ispitanika od ukupnih 105 odnosno 73,3 %. Tu se primjećuje nelogičnost jer se nedovoljno takvih aktivnosti usmenog prepričavanja vježba na satu, međutim prilikom vrednovanja ocjenom inzistira se na samostalnom govoru o zadanim tekstovima.

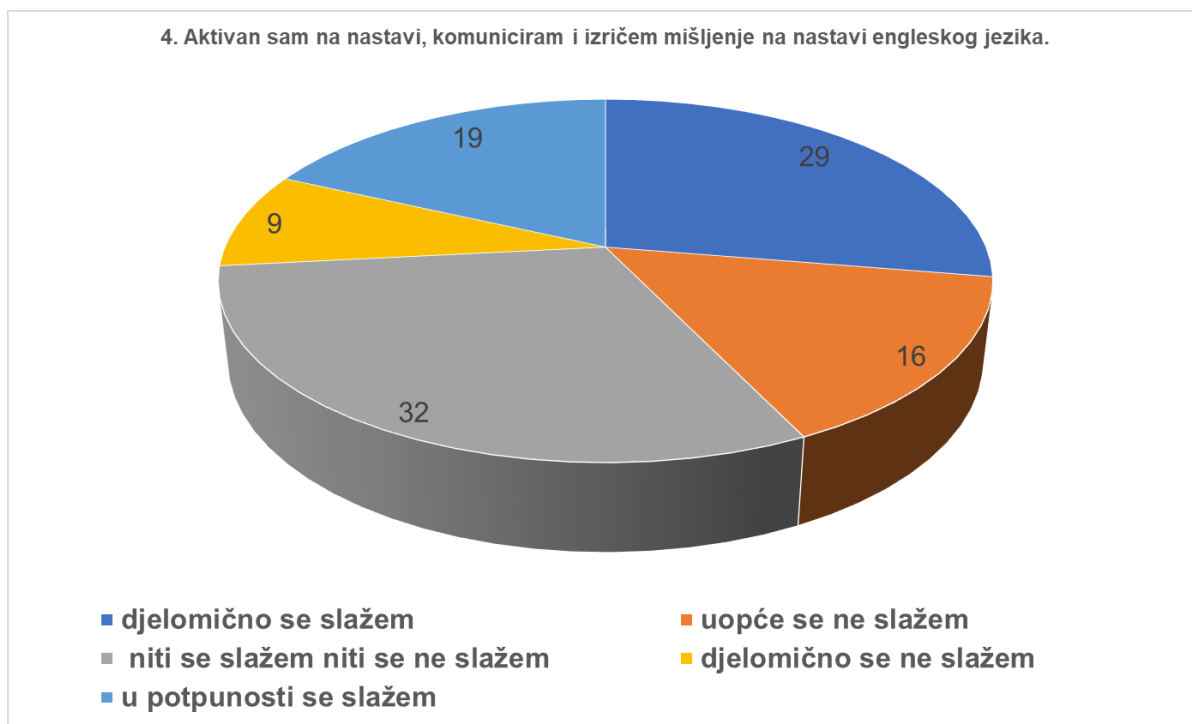
Slika 3. Pitanje o prevođenju sa stranog na materinski jezik (Izvor: autorska obrada)

Nadalje, s tvrdnjom da se na nastavi engleskog jezika barem jednom u mjesecu samostalno ili u skupini smišljaju dijalozi i simuliraju situacije potpuno i djelomično se ne slaže 19 studenata što čini 42% od ukupnog broja studenata. U srednjoj školi 19 učenika daje potpuno negativan odgovor, a 4 učenika daje djelomično negativan odgovor što čini 39 % od ukupnog broja učenika. Ipak 15 učenika daje potpuno potvrdni odgovor, dok 11 učenika daje djelomično potvrdni odgovor što zajedno čini 26 učenika (43%) koji tvrde da se na nastavi simuliraju društvene situacije i osmišljavaju dijalozi. Ti odgovori prikazani su na slici 4 i ti rezultati daju određenu negativnu sliku o tome koliko se zapravo komunicira na satima stranog jezika. To potvrđuju i dani odgovori na pitanje jesu li ispitanici aktivni, komuniciraju li i izriču mišljenje na nastavi. Na dijagramu koji prikazuje slika 5 prikazani su odgovora svih ispitanika te se daje zaključiti da se ukupno 49 ispitanika potpuno i djelomično slaže dok je 31 neodlučno, a 25 ispitanika daje djelomično i potpuno negativan odgovor. Takva raspodjela odgovora pokazuje da je otprilike jednak broj učenika koji smatraju da dovoljno komuniciraju i onih koji ne komuniciraju.

Slika 4. Pitanje o primjeni aktivnosti osmišljavanja dijaloga na nastavi stranog jezika (Izvor: autorska obrada)

Posljednja kategorija pitanja odnosi se na osobine nastavnika, predaje li on na stranom jeziku, daje li praktične primjere i je li pristupačan pri objašnjavanju gramatike. Iz ove kategorije izdvojena je tvrdnja „Na satu gramatike engleskog jezika nastavnik je pristupačan i spreman dodatno objasniti dijelove gradiva“ na koju od ukupnog broja ispitanika 64 odgovara potpuno potvrdno, a 18 se djelomično slaže sa tom izjavom što ukupno čini 76,6 %. Također, izjavu da nastavnik potiče na samostalnost u radu i kritičko mišljenje potpuno i djelomično podržava 65,4% svih ispitanika. Tim odgovorima potvrđuje se hipoteza o tome da su ispitanici svjesni pristupačnosti nastavnika, spremnosti da daje dodatne primjere i objašnjenja. Ispitanici su svjesni da ih se pokušava motivirati i uključiti u nastavu što je vrlo bitno za sam uspjeh nastave.

Slika 5. Broj ispitanika o aktivnosti i komunikaciji na nastavi stranog jezika (izvor: autorska obrada)

6. Zaključak

Gramatika u nastavi stranog jezika važan je element poučavanja kako bi se pravilno čitalo, pisalo i govorilo. Dosada se gramatika poučavala tako da su se prevodili tekstovi i vježbala se gramatička forma. Razvojem današnjeg društva, integrativno poučavanje gramatike sa govorom u svrhu ostvarivanja komunikacijske kompetencije kod učenika, nameće se kao imperativ. Komunikativni pristup nastavi otvara niz mogućnosti u nastavnom procesu, potreban je jer se primijetila nelogičnost u aktivnostima koje su usredotočene na formu, a opći cilj nastave stranog jezika jest osposobiti učenike za komunikaciju.

Ovim radom istražilo se kakav je stav ispitanika prema nastavi engleskog jezika i kako se gramatika poučava na nastavi. Pokazalo se da ispitanici imaju pozitivan stav prema učenju gramatike te 76,4 % ispitanika smatra da će im znanje gramatike biti korisno za komunikaciju u daljnjem svakodnevnom životu. Gramatičko- prijevodni pristup nastavi gramatike i dalje je prisutan i u školama i na fakultetima. Dakako, gramatičko- prijevodni pristup ima prednosti poput uvježbavanja izgovora i čitanja različitih tekstova, no na B2 i C1 stupnju jezika koji označavaju samostalne i napredne korisnike naglasak bi trebao biti na aktivnostima koje potiču samostalni govor i komunikaciju. Prema odgovorima na pitanja u anketi zaključuje se da su elementi komunikativnog pristupa ipak prisutni na nastavi te se povremeno pojavljuju aktivnosti integriranog poučavanja gramatike sa govorom, poput simulacije dijaloga ili igre uloga na satu. Što se tiče tvrdnji vezanih za osobine nastavnika ispitanici su uglavnom pozitivno ocijenili pristupačnost nastavnika, zastupljenost komunikacije i govora na stranom jeziku te nastavnikovu spremnost da dodatno objasni gradivo.

Na B2 i C1 stupnjevima jezika kada su učenici usvojili potrebnu gramatiku za pravilno pisanje, čitanje, slušanje i govor, tada nastavu treba organizirati tako da se većinu vremena posveti komuniciranju i primjeni pravila u govoru. Ovim radom pokazalo se da je u nastavi još uvijek nedovoljno uvježbavanja komunikacije i govora integriranjem sa gramatikom. Tome je tako jer je nastavnici trebaju vrednovati učenika ocjenom, a takvo brojčano vrednovanje teško je ocijeniti kada učenik govori. Ta tema ocjenjivanja govora i do danas je nedovoljno istražena. Glavni zadatak nastavnika na tom stupnju jezika je da pomogne učeniku da napravi taj „skok“ od forme do govora odnosno od točnosti do tečnosti. To će postići tako da primjenjuje govorno-gramatičke aktivnosti na satu te da neprestano potiče učenika da nešto kaže, ali i da potiče učenika na pravilan odabir jezičnog znanja kojima će postići željeni komunikacijski cilj te razviti komunikativnu kompetenciju.

7. Literatura

- [1] Ur, Penny (1991). *A Course in Language Teaching*, Cambridge University Press, 978-0-521-44994-6, Cambridge
- [2] Thornbury, Scott (1999). *How to Teach Grammar*, Pearson Longmann, 0382 339324, Oxfordshire, UK
- [3] Celce Murcia, Marianne (2001). *Teaching English as a Second or Foreign Language*, Heinle&Heinle, 978-0-8384-1992-2, Boston, USA
- [4] Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, (2020.) Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli>, pristup (6.04.2020.)
- [5] Savignon, Sandra J. (2006). *Communicative Language Teaching: Linguistic Theory and Classroom Practice*, Dostupno na: <http://videa.ca/wp-content/uploads/2015/08/Communicative-language-teaching2.pdf>, pristup (6.04.2020)
- [6] Common European Framework of Reference For Languages: Learning, Teaching, Assessment, (2001) Dostupno na: <https://rm.coe.int/16802fc1bf>, pristup (6.04.2020.)

Photo 022. Vino / Wine